

Stockholm 2018-09-27

Näringsdepartementet

Remiss Betänkandet Ett gemensamt
bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35)

Remiss
Betänkandet Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar
(SOU 2018:35)

N2018/02915//BB

Stockholms Stadsmission lämnar följande remissvar Betänkandet Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar. Vid eventuella frågor, vänligen kontakta Maria von Sydow, maria.vonsydow@stadsmissionen.se, 08-684 230 58.

Inledande reflektioner

Få utredningar på senare tid har haft ett lika viktigt uppdrag som Utredningen om kommunal planering för bostäder. Därför har Stockholms Stadsmission bidragit aktivt till utredningen genom deltagande i workshop, möten och på andra sätt och har haft höga förväntningar dess betänkande.

Flera av de förslag som utredningen lägger fram är intressanta och kan på olika sätt förbättra bostadsförsörjningen för ekonomiskt utsatta. Utredningen brister dock i ett betydelsefullt avseende. Vi efterlyser högre ambitioner och mer genomarbetade förslag till uppföljning och utvärdering av åtgärder mot hemlöshet. Utan strukturerad uppföljning – exempelvis inspirerade av SKL:s Öppna jämförelser av vård och annan verksamhet – riskerar sådana åtgärder att bli verkningslösa. Detta är vår viktigaste invändning mot betänkandet, vilket vi utvecklar i detta remissvar. Stockholms Stadsmission har mångårig erfarenhet av att stötta personer som lever i eller riskerar hemlöshet. I vår vardag och våra verksamheter möter vi tusentals människor som saknar möjlighet att skaffa egen bostad. Sedan flera år driver vi frågan om förbättrad bostadsförsörjning i den allmänna debatten, bland annat genom våra mycket uppskattade Hemlöshetsrapporter. Därför ligger vårt huvudfokus i detta remissvar på de cirka 33 000 personer¹ som lever i särskild social utsatthet genom hemlöshet, varav ett stort antal är barn. Deras behov och intressen företräds av få andra parter. I vår årliga hemlöshetsrapport är en av rekommendationerna att formulera och anta en ny nationell hemlöshetsstrategi, som inte bara innehåller ett mål om antalet bostäder, utan också ett mål om antalet bostäder för ekonomiskt svaga hushåll. Rekommendationen har funnits med i våra fyra senaste rapporter och är en tydlig markör för att bostad är en mänsklig och medborglig rättighet för alla.

¹ Socialstyrelsen. *Hemlöshet 2017 - omfattning och karaktär*.

Sammanfattande synpunkter

- Bra med strukturerade utvärderingar av de insatser som görs för bostadsförsörjning. Boverket är rätt instans att göra detta.
- Statligt stöd via länsstyrelserna för bostadsförsörjningsinsatser, delvis i nya stödformer, är mycket välkommet. Staten behöver gå in när kommunerna brister i ansvarstagande.
- Ja till att renodla länsstyrelsernas och regionernas/landstingens roller. Rätt att regionerna tar över uppgiften att analysera bostadsförsörjningen.
- Ja till att statlig medfinansiering ska kunna gå till privata/idéburna fastighetsbolag. Reformen kan bidra till att bostadsbeståndet utnyttjas bättre, inte minst genom utbyggnad av Bostad Först. Här bör staten titta på innovativa lösningar tillsammans med både privat och idéburen sektor.
- Nej till att kommunerna ska följa upp sina egna insatser mot hemlöshet. Kommunerna saknar verktyg och andra förutsättningar för denna uppgift.
- Regionala dialogmöten för bostadsförsörjning är bra förutsatt att de årliga dialogmötena inte bara blir samtalsfora utan verkligen leder till produktiva möten. Systemet kan exempelvis inspireras av SKL:s Öppna jämförelser för vård och annan verksamhet som är en bättre och bevisat verkningsfull metod för att sprida framgångsexempel och sporra till utveckling (se skrivelse till utredningen som biläggs detta remissvar).
- Stockholms Stadsmission föreslår ett snabbspår för de med svagast anknytning till bostadsmarknaden, den grupp som vi i Stockholms Stadsmission möter och som lever i hemlöshet.
- Behov av en ny nationell hemlöshetsstrategi där tydliga mål definieras kring bostadsförsörjning där även mål sätts för antal bostäder för ekonomiskt utsatta hushåll.
- Remissens avsaknad av rättighetsperspektivet – att bostad är en mänsklig rättighet för alla.

Utredningens förslag

Boverket ska åläggas att göra strukturerade utvärderingar av insatserna för bostadsförsörjning

Stockholms Stadsmission **tillstyrker** förslaget. Stat och kommun har under många år genomfört insatser av olika slag för bättre bostadsförsörjning, men åtgärderna har inte följts upp eller utvärderats. Avsaknad av uppföljning har lett till att insatserna sällan når de mest behövande. Därför behövs strukturerade utvärderingar. Boverket är rätt instans för detta. Genom Bostadsmarknadsenkäten och andra analysverktyg har myndigheten den kompetens och de resurser som krävs för att upprätta jämförelsekriterier, nyckeltal och andra metoder för att kunna utvärdera insatserna.

Länsstyrelserna får i uppdrag att, inom ramen för nya stödformer, tilldela kommunerna statliga pengar som delfinansiering av åtgärder mot hemlöshet

Stockholms Stadsmission **tillstyrker** förslaget. Vi har länge efterlyst en nationell hemlöshetsstrategi liknande den som med framgång har införts i Finland ². Vi välkomnar den föreslagna konstruktionen, där det statliga stödet förmedlas av länsstyrelsen i form av avtal med kommuner. Att länsstyrelsen som fullvärdig företrädare för staten tydliggör den statliga delen av ansvaret för bostadsförsörjningen är ett viktigt steg. En central uppgift blir att bidra till större variation och mångfald i bostadsutbudet då nyproducerade bostäder oftast är för dyra för hushåll i ekonomisk utsatthet ³. Stockholms Stadsmission ser fram mot att förslaget konkretiseras och vill även framhålla den viktiga roll för åtgärder mot hemlöshet som spelas av ideella organisationer och civilsamhälle.

Samordning av de offentliga insatserna genom renodling av länsstyrelsernas och regionernas/landstingens roller

Stockholms Stadsmission **tillstyrker** förslaget. Idag är flera offentliga aktörer engagerade i bostadsförsörjningen (kommuner, regioner och landsting, länsstyrelser, Boverket, Socialstyrelsen, SCB, regeringskansliet, akademien, med flera). Rollerna blandas inte sällan samman och ansvarsfördelningen är ofta oklar. Mot den bakgrunden är det positivt att insatserna samordnas. Ett steg i den riktningen är att uppdraget att analysera bostadsmarknaden flyttas från länsstyrelserna till regionerna/landstingen. Regionerna har redan idag god kompetens när det gäller regional planering, arbetsmarknadsutveckling, med mera och kan därför anförtros analysuppgiften. En ytterligare fördel blir att regionerna på ett naturligt sätt kan samverka med kommunerna för att utveckla insatser för bostadsförsörjning.

Statlig medfinansiering till åtgärder mot hemlöshet ska bland annat kunna tilldelas privata företag

Stockholms Stadsmission **tillstyrker** förslaget, men vill komplettera med idéburna fastighetsbolag. Utredningen betonar att länsstyrelsernas arbete med att förbättra bostadsförsörjningen ska präglas av resurseffektivitet och att hänsyn ska tas till de offentliga insatsernas inverkan på bostadsmarknadens långsiktiga funktion. Här markerar utredningen att detta kan innebära att statligt stöd även kan ges till privata företag, sannolikt i första hand fastighets- och byggbolag. Stockholms Stadsmission samverkar sedan många år med företag i fastighetssektorn ⁴. Erfarenheterna är goda. Samarbetet sker dock mestadels på ideell basis, vilket begränsar insatsernas omfattning. Statliga stöd till företag skulle framför allt kunna bidra till en snabbare utbyggnad av den evidensbaserade Bostad Först-modellen. Fastighetsägare drar sig ofta från att lämna lägenheter till detta ändamål på grund av risken för störningar av olika slag. Den risken kan minskas väsentligt genom att utse kontaktpersoner, som vägleder och informerar de boende och arvoderas av fastighetsbolaget eller annan part. Exempelvis driver ett fastighetsbolag i Helsingborg sedan en tid ett projekt med avlönade kontaktpersoner, med goda resultat.

² Se till exempel Hemlös 2017, rapport från Stockholms Stadsmission.

³ Hyresgästföreningen. *Nyproduktion och renoveringar – en för lönsam affär?* (2017)

⁴ Huvudsakligen avseende projektet Särskildnyttan och inom ramen för Bostad Först.

Kommunerna ska åläggas att följa upp sina egna insatser mot hemlöshet

Stockholms Stadsmission **avstyrker** förslaget. Kommunerna är enligt lag skyldiga att inför varje mandatperiod anta riktlinjer för bostadsförsörjningen, men lagen har fått få eller inga effekter på kommunernas hemlöshetsarbete. Utredningen föreslår nu att kommunerna åläggs att följa upp de egna åtgärderna mot hemlöshet. Stockholms Stadsmissions uppfattning är att en sådan allmänt hållen förpliktelse inte kommer att få avsedd effekt. Så länge inga standardiserade kriterier och mätetal används blir sådana uppföljningar i stort sett meningslösa, vilket framgår av en utvärdering 2017 av kommunala avsiktsförklaringar om åtgärder mot hemlöshet ⁵. I stället rekommenderar Stockholms Stadsmission ett system inspirerat av SKL:s Öppna jämförelser för vård och annan verksamhet. Sådana öppna jämförelser gör det möjligt att lyfta fram framgångsexempel och sporrar de kommuner och regioner/landsting som släpar efter i utvecklingen. Programmet har visat sig vara framgångsrikt ⁶.

Regionerna/landstingen får i uppdrag att arrangera årliga dialogmöten i varje region med deltagande av kommunerna och länsstyrelsen för att sprida framgångsexempel och utbyta erfarenheter

Stockholms Stadsmission **tillstyrker** förslaget om årliga dialogmöten men är skeptiska till mötesformen, då vi anser att det finns en överdriven tilltro i svensk offentlighet till dialogens förmåga att leverera resultat. Årliga dialogmöten är en allt för resurskrävande övning som riskerar att leva sitt eget liv. Därför rekommenderar Stockholms Stadsmission istället, som nämnts ovan, ett system inspirerat av SKL:s Öppna jämförelser för vård och annan verksamhet.

Stockholms Stadsmission föreslår ett snabbspår för de med svagast anknytning till bostadsmarknaden

Då utredningens förslag är beroende dels av ett politiskt beslut och dels av att Boverket och övriga offentliga instanser får tid på sig att ta fram genomtänkta analysinstrument och data, kan implementeringen förväntas ta tid, med stor sannolikhet år. Något som på intet sätt gagnar den målgrupp som Stockholms Stadsmission möter – d.v.s. människor som lever i särskild social utsatthet och utanförskap genom att befinna sig i akut hemlöshet. Vår bedömning är att arbetet med ett mer strukturerat och effektivare system för att assistera de hushåll som har svagast anknytning till bostadsmarknaden att hitta en bostadslösning bör ges ett snabbspår i bostadspolitiken. I vår senaste hemlöshetsrapport (november 2017) har vi bland annat lyft rekommendationen att förstärka bostadsbidraget. Att bidraget utökas så att samtliga samhällsgrupper med låga inkomster och som inte själva kan ordna eget boende kvalificerar sig för bostadsbidrag. Det är hög tid att ge de statliga instanserna med kompetens i bostadsfrågan tydliga uppdrag för att hitta realistiska, kreativa och praktiska lösningar tillsammans med kommunerna.

⁵ Genomgång av 12 kommuner som ingick avsiktsförklaringar med nationelle hemlöshetssamordnaren Michael Anefur, publicerad i Hemlös 2017

⁶ Stockholms Stadsmissions skrivelse om Öppna jämförelser till utredningen (bilaga)